

TUO-20 Poikonen Elina(UM)

16.06.2016
JULKINEN

Asia

EU:n ja Vietnamin väliset vapaakauppasopimusneuvottelut

Kokous

U/E/UTP-tunnus

U 12/2014 vp

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Tällä U-jatkokirjeellä annetaan eduskunnalle tietoa EU:n ja Vietnamin välisten vapaakauppasopimusneuvotteluiden etenemisestä U-kirjelmän (U 12/2014 vp) jälkeen. EU ja Vietnam saivat neuvottelut päätökseen joulukuussa 2015. Komissio on julkaissut sopimustekstit englanniksi omilla verkkosivuillaan. Sopimusteksteihin tehdään oikeudellinen kielentarkastus, jonka odotetaan valmistuvan syksyllä. Tämän hetkisten, alustavien tietojen valossa komission esitykset neuvostolle ja parlamentille sopimuksen allekirjoittamisesta ja väliaikaisesta soveltamisesta saataneen alkuvuodesta 2017.

Suomen kanta

Suomi kannatti laajan ja kattavan sopimuksen aikaansaamista, joka parantaisi eurooppalaisten, ja siten suomalaisten toimijoiden markkinoillepääsy- ja toimintamahdollisuuksia Vietnamin. Saavutettu sopimustulos on kattava ja kunnianhimoinen vapaakauppasopimus, joka nykyaikaiset puitteet EU:n ja Vietnamin välisten kaupallistaloudellisten suhteiden kehittämiseksi. Lopputulos vastaa siten Suomen keskeisimpiä neuvottelutavoitteita.

Suomi tavoitteli tullien poistamista Suomen viennin ja tuonnin kannalta keskeisissä nimikkeissä. Tämä tavoite on saavutettu varsin hyvin, sillä Vietnam ja EU ovat sopineet poistavansa tullit lähes kaikelta tavarakaupalta. Tullien poistaminen tapahtuu kuitenkin siirtymäaikojen kautta, jotka ovat pisimmillään kymmenen vuotta. Poikkeukset koskevat joitakin maatalousnimikkeitä. Suomi pitää tärkeänä myös sitä, että sopimus karsii vientitullien käyttöä nykyisestä.

Alkuperäsääntöjen osalta Suomen tavoitteena olivat mahdollisimman yksinkertaiset ja selkeät säännöt, jotka toisaalta varmistavat, ettei alkuperää koskevia määräyksiä voida kiertää, mutta jotka toisaalta mahdollistavat sopimuksen mukaisten tullietuuksien tehokkaan hyödyntämisen. Tavoite saavutettiin, sillä sopimuksen alkuperäsäännöt

vastaavat pääperiaatteiltaan pitkälti EU-standardien mukaisia sääntöjä. Myös kumulaatiota koskevat säännökset ovat Suomen tavoitteiden mukaiset.

Suomi saavutti tavoitteensa myös julkisten hankintojen suhteen. Vietnam ei ole Maailmankauppajärjestö WTO:n julkisten hankintojen sopimuksen jäsen. EU:n ja Vietnamin välisen vapaakauppasopimuksen myötä eurooppalaisilla toimijoilla on aiempaa paremmat mahdollisuudet osallistua julkisten hankintojen tarjouskilpailuihin Vietnamin.

Suomen keskeinen tavoite oli läpinäkyvyyden lisääminen Vietnamin sääntelykäytännöissä ja yhteistyön lisääminen erityyppisten kaupanesteiden vähentämiseksi. Suomi saavutti keskeiset tavoitteensa, sillä sopimus sisältää yhteisiä pelisääntöjä ja toimintaympäristöä selkeyttäviä käytäntöjä Suomen viennin kannalta hyödyllisillä aloilla, kuten puhtaissa teknologioissa ja lääkekinnallisissä laitteissa.

Palveluiden kaupan ja investointien osalta Vietnam poisti aiempia rajoituksiaan. Sopimus parantaa näin suomalaisyritysten mahdollisuuksia perustaa yrityksiä tai tuotantolaitoksia Vietnamiin muun muassa koneiden, metsäteollisuuden tuotteiden tai laivamoottoreiden tuotannon osalta. Lisäksi Vietnam teki parannuksia palveluiden kauppaa koskeviin sitoumuksiinsa suomalaisyritysten intressialoilla muun muassa yritys-, ympäristö- ja meriliikennepalveluiden osalta. Vietnam sitoutui myös kilpailua edistäviin sääntöihin muun muassa televiestintä- ja meriliikennepalveluissa.

Investointien osalta pidämme hyvänä markkinoillepääsyn lisäämistä ja sitä, että laatuaan ensimmäinen investointituomioistuin perustetaan tällä sopimuksella, mikä mahdollistaa tuomioistuinta koskevien yksityiskohtien tarkentamisen.

Suomi on tyytyväinen myös teollis- ja tekijänoikeuksissa saavutettuun tulokseen, joka toimeenpantaessa parantaa immateriaalioikeuksien suojaa Vietnamin.

Suomi saavutti keskeiset tavoitteensa kestävä kehityksen sopimusmääräyksissä: siinä pyritään ILO:n työelämän normien tehokkaaseen toimeenpanoon ja puuttuvien perussopimusten ratifiointiin sekä sitoudutaan myös kansainvälisten ympäristösopimusten täytäntöönpanoon ja luonnonresurssien kestävä käyttöön. Sopimusmääräykset sisältävät yhteistyöhön pohjautuvia määräyksiä kansainvälisten ympäristösopimusten ja työelämän oikeuksia koskevien normien noudattamiseksi ja toteutumiseksi.

Pääasiallinen sisältö

EU ja Vietnam käynnistivät vapaakauppaneuvottelut vuonna 2012, sen jälkeen kun EU ja Kaakkois-Aasian maiden yhteistyöjärjestö ASEAN siirtyivät neuvottelemaan alueellisen EU-ASEAN – vapaakauppasopimuksen sijaan kahdenvälisiä vapaakauppasopimuksia. Näistä neuvotteluista neuvottelut Vietnamin kanssa ovat järjestyksessään toiset, joissa neuvottelut saadaan päätökseen. Neuvottelut Singaporen kanssa on viety päätökseen lokakuussa 2014. Neuvottelut on käynnistetty myös Malesian, Thaimaan ja Filippiinien kanssa, ja Indonesian kanssa neuvotteluiden aloittamisen edellytyksiä kartoitetaan. Kahdenväliset sopimukset ovat rakennuspalikoita kohti mahdollista alueellista sopimusta, ja siksi ne ovat sisällöltään yhteneväisiä.

Syntynyt sopimus on laaja-alainen ja sisältää perinteisten markkinoillepääsykysymysten lisäksi sitoumuksia muun muassa läpinäkyvyyden, kauppamenettelyiden, teknisen sääntelyn ja valtion

kaupparytysten osalta. Lisäksi sopimukseen kuuluu ympäristölainsäädäntöön ja työntekijöiden oikeuksiin liittyviä määräyksiä. Alustavien arvioiden mukaan sopimus voisi tulla voimaan vuonna 2018.

EU:n ja sen jäsenvaltioiden sekä Vietnamin välillä on tehty myös laaja-alainen kumppanuus- ja yhteistyösopimus (Partnership and Co-operation Agreement, PCA). Euroopan parlamentti hyväksyi sopimuksen joulukuussa 2015. Suomen kansallinen hyväksyntä tapahtui myös 2015. Tuleva vapaakauppasopimus linkittyy juridisesti kumppanuussopimukseen. Tätä kautta ihmisoikeudet, oikeusvaltioperiaate ja demokratia ovat olennaisia periaatteita EU:n ja Vietnamin välisissä kauppasuhteissa.

Tavarakauppa:

Sopimus kattaa miltei kaikki tavarakaupan tariffit, yli 99 prosenttia, mutta pieneen osaan maataloustuotteiden tullinimikkeitä tullaan soveltamaan tullitariffikiintiöitä. Osaan nimikkeisiin kohdistuu eripituisia siirtymäaikoja, Vietnamin kohdalla nämä voivat olla 10 vuoden pituisia, EU:n osalta maksimisiirtymäajan pituus on seitsemän vuotta. Siirtymäaikojen käytöllä on pyritty huomioimaan neuvotteluosapuolien välinen kehitysero. Myös Suomen kannalta keskeisissä kone- ja laiteviennin ja myös jalkinetuonnin nimikkeissä tullit poistuvat eripituisen siirtymäaikojen kautta. Näin ollen sopimuksesta saatavat hyödyt, kuten tullien alennukset, tulevat konkretisoitumaan siirtymäaikojen mittaisella viiveellä. Siirtymäaikojen laskeminen käynnistyy siitä, kun sopimus astuu voimaan.

Vietnamille erityisesti tavarakaupan markkinoillepääsy EU-alueelle on ollut keskeinen tavoite neuvotteluissa, lisäksi parantuvat markkinoillepääsymahdollisuudet EU:ssa tukevat Vietnamin pitkän aikavälin talouskehitystavoitteita. EU poistaa tullit vietnamilaisilta tekstiileiltä 3-7 vuoden aikajänteellä. Myös jalkineiden osalta EU:n siirtymäaika on seitsemän vuotta, joskin urheilujalkineiden osalta noudatetaan lyhyempää kolmen vuoden siirtymäaikaa.

Heti sopimuksen voimaantulon yhteydessä 65 prosenttia EU:n viennistä Vietnamiin on tullivapaata, Vietnamin vienti EU-alueelle taas tulee olemaan tulleista vapaata 71 prosenttisesti voimaantulon yhteydessä. EU:n keskeisissä vientiartikkeleissa esimerkiksi koneet ja laitteet saavat tullivapauden suurimmaksi osaksi heti sopimuksen voimaantulon yhteydessä, ja viimeistään 5 vuoden kuluttua voimaantulosta.

Sopimuksen myötä Vietnam sitoutuu myös luopumaan suurimmasta osasta vientitulleista 15 vuoden pituisen siirtymäajan puitteissa. Niiden vientitullien osalta, jotka Vietnam edelleen saa säilyttää, tullaan noudattamaan 20 prosentin kattoa viiden vuoden jälkeen, ja se sitoutui myös olemaan luomatta uusia vientitulleja.

Palveluiden kauppa:

Palveluiden kaupassa Vietnam paransi EU-yritysten markkinoillepääsyä muun muassa yritys-, ympäristö- vakuutus-, posti- ja kuriiri- sekä meriliikennepalveluissa. Vietnamilla on jo suhteellisen pitkälle menevät sitoumukset Maailman kauppajärjestössä Palvelukaupan yleissopimuksen (GATS) puitteissa.

Vietnam sitoutuu vapaakauppasopimuksessa myös kilpailua edistäviin sääntöihin muun muassa rahoitus-, televiestintä- sekä meriliikennepalveluissa. Sopimus sisältää myös suosituimmuuskohtelulausekkeen, jolla tasoitetaan kilpailuetuja eri kauppakumppaneiden välillä Vietnamin alueella. Lauseke tarkoittaa, että eurooppalaisyritykset pystyvät saamaan saman kohtelun kuin minkä Vietnam myöntää tulevien vapaakauppasopimustensa nojalla kauppakumppaniensa yrityksille tai palveluntarjoajille.

Sitoumukset parantavat eurooppalaisyritysten oikeudellista toimintavarmuutta Vietnamin.

Investoinnit:

Neuvottelutulos huomioi osapuolten lainsäädäntöoikeuden, edistää riitojenratkaisun avoimuutta ja kulujen oikeudenmukaista jakautumista sekä hyödyntää uutta investointiriitojen ratkaisujärjestelmää. Suomen ja Vietnamin välillä on tällä hetkellä kahdenvälinen investointisuojausopimus (SopS 26-27/1996). EU-vapaakauppasopimuksiin sisältyvien investointisuojakappaleiden on määrä korvata jäsenvaltioiden kahdenväliset sopimukset. Sopimuksella pyritään ylläpitämään yhtä korkea oikeudellisen suojan ja varmuuden taso kuin Suomen sopimuksessa.

Sopimuksessa sääntelyoikeus on kirjattu varsinaisiin operatiivisiin sopimusmääräyksiin, eikä vain sopimuksen johdantoon. Sääntely ei kuitenkaan saa tehdä tyhjäksi sopimuksen oikeudenmukaista ja tasapuolista kohtelua, kansallista kohtelua ja suosituimmuuskohtelua koskevia velvoitteita.

Riitojenratkaisun riippumattomuutta, asiantuntevuutta ja avoimuutta on kehitetty. Riitoja mahdollisesti rahoittavien kolmansien osapuolten henkilöllisyys on julkistettava. Riitojenratkaisun osalta tarkennettu teksti sisältää uudenlaisen menettelyn, jollaista komissio on esittänyt myös TTIPin puitteissa. Perinteisestä kahdenvälisissä investointisuojausopimuksissa käytetystä riitakohtaisesta ad-hoc menettelystä, jossa riidan osapuolet valitsevat välimiehet, luovutaan ja tilalle perustetaan kaksivaiheinen investointituomioistuinjärjestelmä, joka sisältää muutoksenhakumenettelyn.

Riitoja ratkaisevan investointituomioistuimen ensimmäisen asteen 9 jäsenen tulee olla oikeudellisiin virkoihin asianmukaisen pätevyyden omaavia henkilöitä. Näistä kolme olisi Vietnamin ehdottamaa tuomaria, kolme Euroopan unionin tuomaria ja kolme kolmannen maan kansalaisuuden omaavaa tuomaria. Tuomareille asetetaan tarkat eettiset säännöt, jotka koskevat mm. riippumattomuutta suhteessa mihinkään hallitukseen ja muita eturistiriitoja.

Sopimuksen puitteissa perustettavan tuomioistuimen kustannukset eivät vielä ole tarkkaan selvillä. Euroopan unionin kustannukset maksetaan unionin budjetista. Pysyvät kustannukset tulevat sisältämään tuomareiden varallaolopalkkiot sekä sihteeristön ja tilojen kustannukset. Kaikki muut riidan ratkaisusta syntyvät kulut maksaa riidan hävinnyt osapuoli. Tuomioistuin hylkää kanteen, mikäli sijoittaja on nostanut kanteen samassa asiassa kansallisessa tuomioistuimessa tai toisessa kansainvälisessä tuomioistuimessa, paitsi jos sijoittaja vetää kanteen pois tai lopettaa käynnissä olevan prosessin.

Markkinoillepääsyn osalta Vietnam sitoutuu siihen, että eurooppalaisyritykset voivat perustaa tytäryhtiöitä tai tuotantolaitoksia teollisuusaloille laajasti. Sijoittautumisoikeus koskee muun muassa kemian-, koneteollisuuden sekä metsäteollisuuden tuotteita sekä paperia ja paperituotteita. Koneiden tuotannon osalta Vietnam poisti aiempia rajoituksia muun muassa laivamoottoreiden tuotannon osalta.

Julkiset hankinnat:

Sopimus mahdollistaa ensimmäistä kertaa jäsenmaiden paremman osallistumisen julkisten hankintojen tarjouskilpailuihin Vietnamin. Vietnam ei ole WTO:n julkisia hankintoja koskevan GPA-sopimuksen jäsen, joten siten kaikki avaukset näissä hankinnoissa parantavat markkinoillepääsyä Vietnamin. Suurin osa vapaakauppasopimuksen julkisia hankintoja koskevista sopimusmääräyksistä pohjautuukin uudistettuun GPA-sopimustekstiin. Keskushallintotason hankintayksikköjen lisäksi julkisiin hankintoihin tulevat mukaan Vietnamin kaksi isoa kaupunkikeskusta - Hanoi ja Ho Chi Minh City (ent. Saigon) - sekä muutamia isoja valtionyrityksiä,

yliopistoja, tutkimusinstituutteja ja julkisia sairaaloita. Sopimus kuitenkin huomioi Vietnamin aseman alemman keskitulotason maana mm. siirtymäaikaisten ja kynnysarvojen osalta.

Tullienulkopuoliset kaupanesteet:

Sopimus helpottaa myös korjattujen/uusiovalmisteisten tuotteiden kohtelua Vietnamin. Autoihin, lääkekoneisiin laitteisiin ja uusiutuvaan energiaan keskittyvät liitteet pureutuvat näiden toimialojen teknisiin määräyksiin kannustaen kansainvälisten standardien käyttöön, läpinäkyvyyteen ja parantaen osapuolten välisen yhteistyön mahdollisuuksia. Osana uusiutuvan energian liitettä sopimuksessa sovitaan myös uusiutuvan energian kannalta tärkeistä tullinimikkeistä, syrjimättömyyden periaatteista ja paikallisen osuuden vaatimuksista pidättäytymisestä.

Tekniset kaupanesteet:

Teknisten kaupanesteiden osalta osapuolet ovat neuvotelleet useilta osin WTO:n TBT-sopimusta pidemmälle meneviä määräyksiä. Teknisten määräysten luomisessa käytetään kansainvälisiä standardeja, ja olemassa olevien teknisten määräysten osalta arvioidaan tarvetta lisätä niiden yhdenmukaisuutta kansainvälisten käytäntöjen kanssa. Standardien osalta sovitaan määräyksistä, joilla rohkaistaan osapuolten standardisointielimiä osallistumaan kansainvälisten standardien laadintaan. Vaatimustenmukaisuuden arvioinnin osalta sovittiin useista määräyksistä, joilla pyritään helpottamaan tuotteiden testausta, tarkastusta ja sertifiointia. Myös läpinäkyvyyttä parantavia määräyksiä on vahvistettu: teknisten määräysten ja vaatimustenmukaisuusmääräysten tulee olla julkisesti saatavilla ilmaiseksi, ja sidosryhmien konsultaatiomahdollisuuksiin on kiinnitetty huomiota. Markkinavalvonnan osalta osapuolet kiinnittävät huomiota siihen, ettei markkinavalvonnan ja vaatimustenmukaisuustoimien välillä aiheudu intressiristiriitoja.

Terveys- ja kasvinsuojelutoimet (SPS-kysymykset):

EU:n ja Vietnamin sopimat velvoitteet rakentuvat WTO:n SPS-sopimuksen pohjalle, tähdäten sopimuksen tehokkaaseen toimeenpanoon ja kansainvälisten standardien käyttöön. Sopimuksen myötä perustetaan SPS-alakomitea, jossa voidaan käsitellä mahdollisia esille tulleita ongelmia. Myös käytäntöjen läpinäkyvyyteen on kiinnitetty huomiota esimerkiksi siten, että tietojen saamiseen on asetettu selkeitä määräaikoja. Sopimuksella vahvistetaan, että Vietnam tulee kohtelevaan EU:ta yhtenä kokonaisuutena noudattaen myös alueellistamisen periaatetta. Ottaen huomioon Vietnamin kehityksensä, sopimuksessa sovitaan myös alaan liittyvästä teknisestä avusta. Sopimuksessa on myös yhteistyöpohjaisia määräyksiä eläinten hyvinvoinnista, mutta nämä eivät ole osana SPS-lukua.

Kauppamenettelyt ja tulliyhteistyö:

Sopimuksen myötä kauppamenettelykäytäntöihin tulee sujuvuutta WTO:n kauppamenettelysopimuksen hengessä, jolla voidaan tukea hankintaketjujen varmuutta ja kehittää sähköistä tullausta. Sopimus luo peruspuitteet EU:n ja Vietnamin väliselle tulliyhteistyölle. Sopimukseen kuuluu myös hallinnollisen yhteistyön pöytäkirja tulliasioissa, joka auttaa tietojen vaihdossa esimerkiksi mahdollisissa väärinkäytöstopauksissa. Sopimus sisältää myös petosten torjunnan kannalta tärkeän OLAF-lausekkeen. Kauppamenettelyt todetaan kuitenkin yhdeksi niistä aihealueista, jonka tehokkaaseen toimeenpanoon Vietnam tulee tarvitsemaan kapasiteettia vahvistavaa apua.

Alkuperäsäännöt:

Sopimuksen alkuperäsäännöt vastaavat pääperiaatteiltaan pitkälti EU-standardien mukaisia sääntöjä. Alkuperän todistamisessa viejän tekemä alkuperävakuutus on lähtökohta EU:ssa, mutta myös EUR.1-tavaratodistusta voidaan käyttää. Vietnamilaiset viejät käyttävät puolestaan hallituksen myöntämiä alkuperävakuutuksia (CO), mutta sopimuksen mukaan myös Vietnam pyrkii kehittämään järjestelmänsä kohti viejän alkuperävakuutusmenettelyä. Kumulaation osalta on sovittu kahdenvälisen kumulaation lisäksi ns. laajennetusta kumulaatiosta kahdessa rajatussa tapauksessa: Vietnam voi hyödyntää laajennettua kumulaatiota Koreasta tuotavien kankaiden tuontiin sekä niiden ASEAN-maiden kanssa, joilla on vapaakauppasopimus EU:n kanssa (tällä hetkellä Singapore). Tuotekohtaiset alkuperäsäännöt vastaavat pitkälti EU:n GSP-alkuperäsääntöjä ja rajoitettuja poikkeuksia sisältyy vain tiettyihin tuoteryhmiin, joita ovat teräs, mekaaniset koneet ja sähkökoneet. Tekstiilien ja vaatteiden osalta kaksivaihevalmistus säilyy. Sopimuksen mukaan tullinpalautuskiellosta luovutaan.

Teollis- ja tekijänoikeudet:

Teollis- ja tekijänoikeuksien suojan osalta sopimuksessa päästään WTO:n TRIPS-sopimuksen standardeja pidemmälle. Vietnam tulee mm. liittymään Maailman Henkisen omaisuuden järjestö WIPO:n (World Intellectual Property Organization) tekijänoikeussopimukseen (WCT, Wipo Copyright Treaty) ja esitys- ja äänitesopimukseen (WPPT, Wipo Performances and Phonograms Treaty) kolmen vuoden kuluessa sopimuksen voimaan astumisesta. Lisäksi osapuolet sitoutuvat mm. käyttämään Wipon Nizzan tavaramerkkisopimuksen (Nice Agreement Concerning the International Classification of Goods and Services for the Purposes of the Registration of Marks) mukaisia tavaramerkkejä koskevia luokituksia. Edelleen Vietnam liittyy kahden vuoden kuluessa teollismallien kansainvälistä rekisteröintiä koskevaan Haagin sopimukseen liittyvään Geneven asiakirjaan (Hague Agreement Concerning the International Registration of Industrial Designs; Geneva Act), minkä ohella design-suojan pituudeksi sovitaan vähintään 15 vuotta. Sopimus myös mm. suojaa myös eurooppalaisia ja vietnamilaisia maantieteellisiä merkintöjä ja antaa mahdollisuuden päivittää maantieteellisten merkintöjen luetteloa jatkossa. Osapuolet sopivat myös täytäntöönpanoon liittyvistä menettelyistä, kuten mm. siviilioikeudellisista menettelyistä ja tullin toimista.

Kilpailupolitiikka ja valtio-omisteiset yritykset:

Sopimus sisältää kappaleet kilpailupolitiikasta ja valtio-omisteisista yrityksistä. Valtio-omisteisten yritysten kappale on tärkeä huomioiden Vietnamin talouden rakenne, ja sen avulla pyritään tasoittamaan pelikenttää valtioyritysten ja muiden toimijoiden välillä erityisesti syrjimättömyyden ja tasapuolisen kilpailun takaamiseksi. Kappale koskee sekä suoraan että epäsuorasti valtion kontrollissa olevia yrityksiä, monopoleja ja erityisoikeuksia nauttivia yrityksiä. Julkiset palvelut on suojattu sopimuksessa, eikä sopimus vaikuta EU-valtioiden oikeuteen tarjota yleisen taloudellisen edun piiriin lukeutuvia palveluita. Kappaleiden avulla pyritään varmistamaan tasapuolisten liiketoimintamahdollisuuksien toteutuminen valtionyritysten ja muiden toimijoiden välillä. Kilpailupolitiikan osiossa sovitaan myös hyvän kilpailun periaatteiden noudattamisesta.

Kaupan suojatoimet:

Sopimusosapuolten velvoitteet rakentuvat WTO:n polkumyyntisopimuksen, tuki- ja tasoitustullisopimuksen sekä suojalausekesopimuksen pohjalle. Sopimuksessa sovitaan siitä, että osapuolet jakavat toisilleen kaiken oleellisen tiedon ennen lopullisiin suojatoimiin ryhtymistä. Polkumyynti- ja tasoitustullien osalta on sovittu alhaisemman tullin periaatteesta. Kahdenvälistä suojalauseketta kumpikin osapuoli voi hyödyntää vain kymmenen vuoden ajan siitä, kun sopimus astuu voimaan.

Kestävä kehitys (ml ympäristö ja työelämän normit):

Sopimus sisältää muiden EU:n vapaakauppasopimusten tavoin kestävää kehitystä koskevan kappaleen, johon sisältyvät myös ILO:n työelämän normien tehokas toimeenpano ja puuttuvien perussopimusten ratifiointiin pyrkiminen, sekä yritysten yhteiskuntavastuuseen kannustaminen. Sopimuksessa sitoudutaan myös kansainvälisten ympäristösopimusten täytäntöönpanoon ja luonnonresurssien kestävään käyttöön. Tämä tukee omalta osaltaan myös cleantech-yhteistyön kehittämistä Vietnamin kanssa.

Kappale pohjautuu yhteistyöhön, ja huomioi myös osapuolten väliset kehityserot. Kansainvälisten normien periaatteista tinkimistä ei saa käyttää suhteellisen edun hankkimiseen, mutta ei myöskään protektionistisiin päämääriin. Kappaleeseen ei tulla soveltamaan sopimuksen valtioiden välistä riitojenratkaisumenettelyä, vaan mahdollisten erimielisyyksien ilmetessä asiaa käsittelee hallitusten välisten konsultaatioiden jälkeen osapuolten asettama asiantuntijapaneeli. Osapuolet keskustelevat asianmukaisista toimista asian ratkaisemiseksi paneelin raportin perusteella.

Sopimus sisältää myös sopimuksen toimeenpanoa tukevan yhteistyökappaleen. Sen avulla Vietnamia voidaan tukea sopimuksen etujen hyödyntämisessä. Kestävän kehityksen edistäminen on yhteistyökappaleen keskeinen tavoite. Muita tärkeitä yhteistyön alaisia sektoreita ovat työelämä- ja ympäristökysymykset, kauppamenettelyt, ja pienet ja keskisuuret yritykset.

Valtioiden välinen riitojenratkaisu:

Sopimuksessa on myös valtioiden välistä riitojenratkaisua koskevat tavanomaiset määräykset, joiden tavoitteena on luoda tehokas mekanismi sopimuksen tulkitsemiseen tai soveltamiseen liittyvien erimielisyyksien ratkaisemiseksi. Mikäli osapuolten välisissä konsultaatioissa ei päästä ratkaisuun, asia voidaan viedä välimiespaneelin ratkaistavaksi. Välimiespaneelin päätökset ovat osapuolia sitovia.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

Komissio antaa ehdotuksensa sopimuksen allekirjoittamiseksi ja väliaikaiseksi soveltamiseksi neuvotteluiden päättyttyä. Vaikka neuvottelut ovat päättyneet, tässä vaiheessa käytettävissä ei ole komission ehdotusta sopimuksen allekirjoituspäätökseksi eikä sen väliaikaiseksi soveltamiseksi. Sopimustekstien sisällön perusteella voidaan tässä vaiheessa arvioida, että sopimuksen allekirjoittamista ja väliaikaista soveltamista koskevien päätösten perustana olisi ainakin SEUT 207 artikla (yhteinen kauppapolitiikka) yhdessä menettelyä koskevan SEUT 218 artiklan kanssa. Sopimus tulee valtioneuvoston alustavan arvion mukaan, tämän hetkiseen toimivaltajakoon perustuen, sisältämään yksittäisiä, jaettuun toimivaltaan kuuluvia kysymyksiä. Näin ollen sopimus olisi sekasopimus, ja se edellyttäisi jäsenvaltioiden allekirjoitusta ja kansallista hyväksyntää. Toimivaltajako unionin ja jäsenmaiden välillä ei ole kuitenkaan yksiselitteinen.

Siltä osin kuin on kyse neuvoston päätösten tekemisestä sopimuksen allekirjoittamisesta ja tekemisestä unionin puolesta ja jos aineellisena oikeusperustana käytetään mainittua SEUT 207 artiklaa, tehdään päätökset neuvostossa määräänemmistöllä.

Käsittely Euroopan parlamentissa

Sopimuksen tekeminen EU:n puolesta edellyttää Euroopan parlamentin hyväksyntää. Komissio on antanut Euroopan parlamentille säännöllisesti tietoja neuvottelujen etenemisestä SEUT 207 artiklan 3 kohdan mukaisesti.

Kansallinen valmistelu

EU2-jaoston kirjallinen menettely 8.-14.6.2016

Neuvotteluja on käsitelty säännöllisesti kauppapoliittisessa jaostossa (EU2) sekä sen alajaostoissa. Lisäksi neuvotteluiden yksityiskohtaisempia kysymyksiä on käsitelty yhteistyössä eri ministeriöiden kanssa kulloinkin käsiteltävän asiasisällön mukaan.

Eduskuntakäsittely

U 12/2014 vp

E-jatkokirje (UM2013-01038)

E-jatkokirje (UM2012-01542)

E 158/2006 vp (EU-ASEAN vapaakauppaneuvotteluiden mandaatti)

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

Valtioneuvoston arvion mukaan ainakin osa sopimuksen liikennepalveluita koskevista määräyksistä kuuluisi EU:n ja jäsenvaltioiden jaettuun toimivaltaan ja lisäksi sopimuksen muita sijoituksia kuin ulkomaisia suoria sijoituksia koskeviin määräyksiin sisältyisi jäsenvaltioiden toimivaltaa. Voidaan arvioida alustavasti, että sopimuksen määräykset kuuluisivat näiltä osin myös pitkälti lainsäädännön alaan.

Valtioneuvoston arvion mukaan sopimukseen voi sisältyä aloja, jotka kuuluvat Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 18 §:n mukaan Ahvenanmaan toimivaltaan. Näihin toimialoihin lukeutuu muun muassa elinkeinotoiminta liikenteen alalla. Sopimuksen määräysten suhdetta Ahvenanmaan toimivaltaan arvioidaan tarkemmin siinä vaiheessa kun komission esitys sopimuksen allekirjoittamiseksi on saatavilla.

Taloudelliset vaikutukset

Kaakkois-Aasian maihin lukeutuvan Vietnamin talouskasvu on ollut viime vuodet ASEAN -alueen vahvimpia. EU:n ja Vietnamin välisen vapaakauppasopimuksen taloudellisia vaikutuksia ei voida tässä vaiheessa yksityiskohtaisesti arvioida, sillä sopimus ei ole vielä voimassa. Alustavasti voidaan kuitenkin arvioida sopimuksen tuovan taloudellisia hyötyjä parantamalla eurooppalaisten toimijoiden ja siten suomalaisten markkinoillepääsy- ja toimintamahdollisuuksia Vietnamin alueella. Sopimuksen odotetaan lisäävän toimintaympäristön ennakoitavuutta ja läpinäkyvyyttä Vietnamin

nopeasti kehittyvillä markkinoilla. Vietnam on 94 miljoonan potentiaalisen kuluttajan ja asiakkaan markkina, joka on viime vuodet kasvanut noin 6 prosentin vauhtia. Maailmanpankin liiketoimintaympäristöä mittaavassa Doing Business listauksessa Vietnam on vuoden 2016 raportissa sijaluvulla 90/189. Suomella ja suomalaisella osaamisella on myös Vietnamissa erityisen hyvä maine ja pitkät perinteet.

Vietnam on vientivetoinen talous. Vietnamin tullitasot ovat olleet nimiketasolla paikoin hyvinkin korkeita. Suomen viennin kannalta merkityksellisissä nimikkeissä on esiintynyt jopa 20–25 prosentin tullitasoja. Tullien vaiheittainen poistuminen on merkittävä muutos kaupankäynnille jatkossa. Vaikutukset konkretisoituvat kuitenkin siirtymäaikaisten mittaisella viiveellä, ja Vietnamilla on pisimmillään kymmenen vuoden mittaisia siirtymäaikoja.

Komission ennen neuvotteluiden aloittamista teettämän vaikutusanalyysin mukaan ASEAN-maista juuri Vietnam tulisi hyötymään vapaakauppasopimuksesta EU:n kanssa eniten. Kunnianhimoisimmassa lopputuloksessa Vietnamin BKT voisi kasvaa 15,27 prosenttia. Teollisuuden aloista Vietnamissa hyötysisivät etenkin jalkine- ja nahkasektori. Vastaavasti taas elektroniikka- ja kone- ja laitesektorilla vaikutukset Vietnamille olisivat negatiivisia. Sen viennin arvon arvioitiin kasvavan jopa 35 prosenttia. Taloudelliset vaikutukset EU-maille arvioitiin vaikutusanalyysissä maltillisemmiksi – kunnianhimoisimmassa mallinnuksessa vaikutukset EU-27 BKT:hen arvioitiin 0,23 prosenttiin, ja kasvua vientiin oli odotettavissa noin prosentin verran. EU:n kannalta merkittävimmät vaikutukset sopimuksessa arvioitiin syntyvän tullien ulkopuolisten kaupanesteiden poistamisesta ja kauppamenettelyiden helpottamisesta. Vaikutusanalyysi on kuitenkin laadittu ennen WTO:n kauppamenettelysopimuksen syntymistä. Komissio seuraa sopimuksen toimeenpanoa ja sen vaikutuksia kun sopimus on voimassa.

Suomen vienti Vietnamiin oli noin 108 miljoonaa euroa ja tuonti noin 195 miljoonaa euroa vuonna 2015. Maiden välinen kauppavaihto on ollut kasvu-uralla 2000-luvulla, ja samalla myös Suomelle alijäämäistä. Voimakkaasta kasvusta huolimatta Suomen vienti Vietnamiin verrokki-ASEAN-maihin nähden määrällisesti matalammalla tasolla vuoden 2015 Tullin ulkomaankauppatilastoissa. Vietnamin suhteellinen osuus Suomen vuoden 2015 tavarakaupan viennistä oli noin 0,2 prosenttia. ASEAN-maista Malesian ja Filippiinien osuus Suomen viennissä on vastaavalla tasolla. Näiden maiden sijaluvut Maailmanpankin liiketoimintaympäristöä kuvaavalla mittarilla ovat Malesian tapauksessa 18/189 ja Filippiinien kohdalla 103/189. Vietnamin osuus EU:n viennissä on 0,4 prosenttia, ja WTO:n tilastojen mukaan maailman viennistä Vietnamilla on 0,8 prosentin osuus.

Suomesta Vietnamiin viedään etenkin paperiteollisuuden tuotteita, puuta, koneita ja mekaanisia laitteita sekä niiden osia sekä turkiksia. Suomeen tuodaan Vietnamista tekstiili- jalkine- ja nahkateollisuuden valmisteita, muovi- ja kumivalmisteita, raudasta valmistettuja tuotteita mutta myös jonkin verran koneita ja laitteita sekä elintarvikkeita.

EU:n tavarakaupan viennin arvo Vietnamiin vuonna 2014 oli 28,3 miljardia euroa, josta tuonnin osuus oli 22,1 miljardia euroa. EU-maat vievät Vietnamiin korkean teknologian tuotteita, sähkökoneita, ajoneuvoja ja lääkevalmisteita. EU-maat tuovat Vietnamista sähkölaitteita, jalkineita ja vaatteita sekä elintarvikkeita. EU-maat ovat Vietnamin merkittävimpien ulkomaisten investointien lähde. Vuonna 2015 EU-maat sijoittuivat sijaluvulle kolme suorien ulkomaisten sijoitusten tilastossa 1,3 miljardin dollarin summalla. Kauppavaihdolla mitaten EU on Vietnamin toiseksi tärkein

kauppakumppani. Edelle menee Kiina, ja kolmannella sijalla on Yhdysvallat. EU:lle Vietnam on kauppavaihdolla mitaten 29:ksi merkittävin kumppani. ASEAN-maiden joukossa Vietnam on EU:lle viidenneksi tärkein kauppakumppani. ASEAN kokonaisuutena puolestaan on EU:n kolmanneksi tärkein Euroopan ulkopuolinen kauppakumppani Kiinan ja Yhdysvaltojen jälkeen.

Nyt tehtävä vapaakauppasopimus on jatkumoa Vietnamin talouden uudistusprosessille, joka käynnistyi 1980-luvulla. EU:n ohella Vietnam on neuvotellut kaupan vapauttamisesta myös Tyynenmeren kumppanuussopimukseen osallistumalla. ASEAN-jäsenyytensä myötä se on osallinen myös erilaisissa ASEAN:in neuvottelemisissa vapaakauppajärjestelyissä. EU-Vietnam vapaakauppasopimuksella voidaan turvata EU-maiden taloudellisten toimijoiden tasaveroinen asema Vietnamin markkinoilla suhteessa kilpailijamaihin, joilla on etuisuuskohtelun mahdollistava kauppajärjestely Vietnamin/ASEAN-maiden kanssa.

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

Komissio on vienyt EU:n ja Singaporen välisen vapaakauppasopimuksen oikeusperustan EU-tuomioistuimen lausunnolle. Lausuntopyynnöllä haetaan tuomioistuimen kantaa siihen, sisältykö sopimukseen jäsenvaltioiden toimivaltaan tai jaettuun toimivaltaan kuuluvia kysymyksiä. EU:n ASEAN-maiden kanssa neuvottelemat sopimukset ovat yhteneväisiä.

Asiakirjat

Sopimustekstit englanninkielisinä:

<http://trade.ec.europa.eu/doclib/press/index.cfm?id=1437>

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Elina Poikonen /UM TUO-20, elina.poikonen@formin.fi (0295 351 992)

Sara Ohls /UM TUO-20, sara.ohls@formin.fi

Heli Honkapää /UM TUO-20, heli.honkapaa@formin.fi

Iina Peltonen /UM TUO-20, iina.peltonen@formin.fi

Erkki Seppänen /UM TUO-10, erkki.seppanen@formin.fi

Maarit Nikkola /UM TUO-10, maarit.nikkola@formin.fi,

Kimmo Sinivuori /UM TUO-10, kimmo.sinivuori@formin.fi,

Johanna Lukkarila /UM TUO-10, johanna.lukkarila@formin.fi,

Kristiina Kauppinen /UM TUO-10, kristiina.kauppinen@formin.fi,

Malena Sell /UM TUO-10, malena.sell@formin.fi,

Annika Naskila /UM OIK-20, annika.naskila@formin.fi

Maria Pohjanpalo /UM OIK-20, maria.pohjanpalo.fi

EUTORI-tunnus

Liitteet

Viite

Asiasanat Hoitaa	vapaakauppasopimusneuvottelut, Vietnam UM
Tiedoksi	EUE, LVM, MMM, OKM, OM, PLM, TPK, TULLI, VM, VNK, YM
